

عوامل موثر بر انتخاب رشته دانشجویان حسابداری در دانشگاه‌های ایران

یونس بادآور نهندي*، وحید تقی‌زاده خانقاه**

تاریخ دریافت: ۹۶/۰۴/۱۹

تاریخ پذیرش: ۹۶/۰۷/۲۲

چکیده

فرایند انتخاب رشته تحصیلی دانشجویان می‌تواند تحت تاثیر عوامل متعددی قرار گیرد که در این پژوهش برخی از آن‌ها بررسی شده است. هدف این پژوهش بررسی عوامل موثر بر انتخاب رشته تحصیلی دانشجویان حسابداری در دانشگاه‌های ایران است. روش پژوهش توصیفی از نوع پیمایشی و جامعه آماری شامل دانشجویان حسابداری کشور است که با استفاده از نمونه‌گیری تصادفی نمونه‌ای به حجم ۱۸۰ نفر از دانشگاه‌های تهران، علامه طباطبایی، شهید بهشتی، شیراز، فردوسی مشهد و آزاد اسلامی واحد تبریز انتخاب شد. برای جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه‌ای با ۳۲ گویه طراحی شد. روایی محتوایی پرسشنامه توسط متخصصان و روایی سازه آن از طریق تحلیل عاملی اکتشافی بررسی شد. پایایی ابزار نیز از طریق آلفای کرونباخ تایید شد. داده‌ها با استفاده از تجزیه و تحلیل مولفه‌های اساسی، آزمون‌های آماری t تک نمونه‌ای، فریدمن و مجموعه اعداد فازی مثلثی تحلیل شدند. نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای نشان داد که عامل راهنما (۳/۲۴) و انتظارات از حرفه (۳/۸۶) بالاتر از حد متوسط و عامل درک (۲/۷۵) و ویژگی‌های شخصی (۲/۸۶) کمتر از حد متوسط در انتخاب رشته حسابداری دانشجویان تاثیر داشته است. همچنین نتایج آزمون فریدمن و همچنین مجموعه اعداد فازی مثلثی نشان می‌دهد که به ترتیب عامل انتظارات از حرفه و راهنما به عنوان معیارهای مهم در انتخاب رشته حسابداری می‌باشد و سپس عامل ویژگی‌های شخصی و در نهایت عامل درک در اولویت آخر می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: رشته حسابداری، عامل راهنما، عامل انتظارات از حرفه، عامل درک، عامل ویژگی‌های شخصی

طبقه بندی موضوعی: M41

DOI: 10.22051/jera.2017.16129.1714

* دانشیار گروه حسابداری، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران، نویسنده مسئول، (Yb_nahandi@yahoo.com)

** دانشجوی دکتری حسابداری، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران، (Vahid20t@yahoo.com)

مقدمه

فرایند انتخاب رشته تحصیلی دانشجویان می‌تواند با توجه به شرایط زمانی و مکانی از عواملی تأثیر پذیرد و کیفیت آن نیز بر حسب نحوه و میزان جستجوی اطلاعات درباره رشته‌های دانشگاهی می‌تواند متفاوت باشد. بنابر نظریه سوپر (۱۹۸۰)، اکتشاف به معنای سنجش توانایی‌ها، علایق، مهارت‌ها و بررسی فرصت‌های اجتماعی ممکن است، به ویژه هنگامی که با آینده حرفه‌ای فرد مرتبط باشد و حدود سن هجده سالگی به اوج خود می‌رسد. این همان سنی است که داوطلبان ورود به دانشگاه‌ها در کشور ایران در کنکور سراسری شرکت می‌کنند. از آنجا که جستجوی اطلاعات درباره رشته‌های دانشگاهی می‌تواند گامی مهم در کسب موفقیت تحصیلی و شغلی فرد باشد، بررسی این مسئله در جامعه ما در خصوص داوطلبان ورود به دانشگاه‌ها، به عنوان قشر عظیمی که در حال تصمیم‌گیری در باره آینده حرفه‌ای خود هستند، بسیار حایز اهمیت است (عنایتی فرو همکاران، ۱۳۹۱).

تحقیقات مربوط به عوامل مؤثر بر انتخاب رشته تحصیلی و دانشگاه عمری پنجاه ساله دارد و محققان در طول این دوره عوامل تعیین کننده‌ای مانند ویژگی‌های فردی، خانوادگی، شغلی و ویژگی‌های دانشگاه را شناسایی کرده‌اند. چاپمن (۱۹۷۴) معتقد است که انتخاب رشته تحصیلی و دانشگاه با توجه به مجموعه‌ای از ویژگی‌های درونی داوطلب با عوامل بیرونی مرتبط است. مطابق نظریه وی، انتخاب رشته تحصیلی و دانشگاه مورد نظر برای تحصیل بر اساس عوامل درونی شامل علاقه و سطح آرزوهای فردی، نگرش، توانایی و عملکرد تحصیلی و نیز عوامل بیرونی از قبیل وجود داشتن افراد مهم در زندگی فرد مثل خانواده، دوستان و غیره و ویژگی‌های دانشگاه شامل مقدار شهریه، مکان و سطح آموزش آن صورت می‌گیرد (تانگ و سنگ، ۲۰۱۶).

مطالعات قبلی به تعیین عوامل مؤثر بر انتخاب رشته تحصیلی پرداخته‌اند. برای مثال، ساگهارا و بلوند (۲۰۰۹) در مطالعه‌ای عوامل مؤثر بر انتخاب رشته دانش آموزان تجارت را بررسی کردند و نشان دادند که ارزش ذاتی حرفه مهم‌ترین عامل مؤثر بر انتخاب رشته دانش آموزان است. مطابق با مطالعه فلتون و همکاران (۱۹۹۴) ارزش ذاتی به رضایت افراد از شغل مربوط می‌شود، ارزشی که به افراد اجازه می‌دهد تا در محیط کاری خلاق و خودمختار باشند. در همین راستا تان و لاسوارد (۲۰۰۹) با مطالعه درک دانش آموزان از انتخاب رشته دانشگاهی

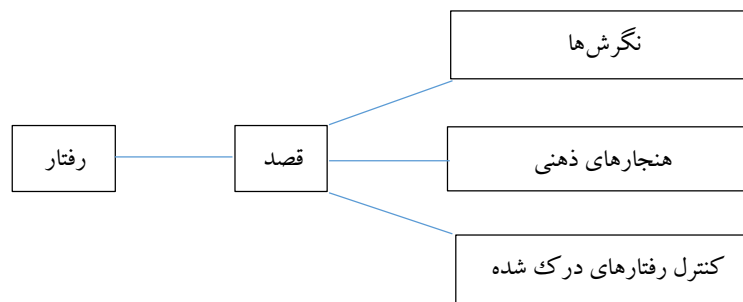
نشان دادند که نسبت بالایی از دانشجویان حسابداری قبل از رفتن به دانشگاه و در دبیرستان رشته تحصیلی خود را انتخاب کرده‌اند.

برخی از محققان مطالعات خود را بر اساس تئوری رفتار برنامه ریزی شده که بوسیله آجزن (۱۹۸۸) معرفی شده است، مطرح می‌کنند. این تئوری یک مدل مفهومی را در درک چگونگی قصد و رفتار افراد که فرایند تصمیم‌گیری را تحت تأثیر قرار می‌دهد مورد استفاده قرار دادند و پیش‌بینی کردند که رفتار مطلوب افراد بستگی به قصد (نیت) خاص افراد دارد. کوهن و هانو (۱۹۹۳) در مطالعات خود با استفاده از تئوری رفتار برنامه ریزی شده آشکار کردند که پیامدها و فشارهای اجتماعی و کنترل رفتار، عوامل تعیین‌کننده در انتخاب رشته تحصیلی هستند. یافته‌های آن‌ها با تئوری رفتار برنامه ریزی شده سازگار است.

مطالعات قبلی تمام عوامل ممکن را مورد بررسی قرار نداده‌اند. این مقاله تأکید زیادی بر یافتن معیارهای نسبی مهم برای انتخاب رشته حسابداری دارد. به همین دلیل چهار عامل اصلی راهنمایی و ارشاد، انتظار از حرفه، درک از حرفه، و ویژگی‌های شخصی به عنوان عوامل موثر مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

فیشبین و آجزن (۱۹۷۵) نظریه‌ای را با عنوان «نظریه عمل منطقی»^۱ ارائه نمودند که بر قصد، ادراک، رفتار و نتایج یک فرد متمرکز شده است. آجزن (۱۹۸۸) نظریه عمل منطقی را به «نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده»^۲ گسترش داد که در آن بر مطالعه رفتار انسانی و پیش‌بینی رفتار انسان همچون انتخاب حرفه و شغل تمرکز شده است. نظریه آن‌ها یک مدل نظری از رفتار را ارائه می‌دهد که به نظر می‌رسد برای تجزیه و تحلیل انتخاب‌های دانش‌آموزان و دانشجویان مناسب باشد. نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده نشان می‌دهد که مردم بر اساس قصد (نیت)، درک و کنترل رفتارهای‌شان عمل می‌کنند (آجزن، ۱۹۸۸). این مدل بر نگرش، هنجارهای ذهنی، کنترل رفتار، قصد و رفتار متمرکز می‌کند. این به آن معناست که فرد، نتایج رفتار خود را محاسبه می‌کند و تصمیم به انجام یا عدم انجام عملیات یا رفتاری خاص می‌گیرد. شکل (۱) مفاهیم نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده را خلاصه می‌کند.

شکل (۱): خلاصه نظریه رفتار برنامه ریزی شده آجزن (۱۹۸۸)

نظریه رفتار برنامه ریزی شده شامل سه بخش مستقل نگرش‌ها، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتار درک شده است. نگرش‌ها به درجه‌ای که یک شخص، ارزیابی مطلوب یا نامطلوبی در مورد رفتار دارد، اشاره می‌کند. نگرش‌ها، سطحی را که یک شخص دارای درک مثبت یا منفی از رفتار است، منعکس می‌کند. هنجارهای ذهنی به فشار اجتماعی درک شده در یک فرد و اینکه آیا باید آن رفتار را انجام دهد یا نباید انجام دهد، اشاره می‌کند. بنابراین، اغلب فرض می‌شود که قصد افراد برای انجام رفتار بستگی به تأثیر دوستان، خانواده و سایر افراد دارد. رفتار کنترلی درک شده به معنی سهولت یا دشواری انجام یک رفتار درک شده است که اغلب شامل تجربه گذشته و موانع پیش‌بینی شده است. همچنین این رفتار با ظرفیت و توانایی‌های افراد و اعتماد به نفس برای غلبه بر چالش‌ها مرتبط است.

مطابق با این نظریه، اگر نگرش‌ها، هنجارهای ذهنی با توجه به رفتار، و کنترل رفتارهای درک شده مطلوب باشد، قصد فرد برای انجام رفتار قوی‌تر است. سطح اهمیت نگرش، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتارهای درک شده، پیش‌بینی نیت برای انجام یک اقدام خاص را در تمام شرایط و رفتار متفاوت تحت تأثیر قرار می‌دهد.

توسعه فرضیه‌ها

بسیاری از مطالعات برای تعیین عوامل موثر که ممکن است تصمیمات دانش‌آموزان و دانشجویان برای انتخاب یک رشته خاص را تحت تأثیر قرار دهد، انجام گرفته است. میان تمام رشته‌ها، تصمیمات دانش‌آموزان برای رشته حسابداری یکی از اولویت‌های اصلی محققان است. برخی از محققان بر درک دانش‌آموزان در مورد حرفه و رشته حسابداری تمرکز

کرده‌اند. این مطالعات اولیه بر روی عوامل موثر بر انتخاب رشته تحصیلی دانش آموزان می‌تواند به عوامل زیر گروه‌بندی شود.

۱. عامل راهنما

در یک فرایند تصمیم‌گیری، دانش آموزان ممکن است بوسیله والدین، بستگان و معلمان دبیرستان یا دوستان تحت تأثیر قرار گیرند. بنابراین مطالعات زیادی برای ارزیابی اینکه آیا عوامل راهنما تصمیم دانش آموزان در انتخاب رشته حسابداری را تحت تأثیر قرار می‌دهد، انجام گرفته است. مطالعات قبلی گروه والدین، همسالان، معلم دبیرستان، اساتید دانشگاه و اعضای حرفه را تشکیل می‌دهد. نتایج این مطالعات یافته‌های متفاوتی را ارائه می‌دهد. برخی مطالعات نشان می‌دهند که والدین، همسالان، معلمان و دولت عوامل مهمی در روند تصمیم‌گیری هستند در حالیکه برخی مطالعات نتایج متضادی را نشان می‌دهند.

پائولیلو و استس (۱۹۸۲) در مطالعات خود گزارش می‌کنند که نفوذ والدین و نفوذ همسالان کم اهمیت‌تر است. مائولدین و همکاران (۲۰۰۰) نشان می‌دهند که والدین، نفوذ بیشتری بر انتخاب رشته دانش آموزان دارند. گال و همکاران (۱۹۸۹) بیان می‌کنند که نفوذ والدین و همسالان به عنوان یک عامل موثر در انتخاب رشته محسوب می‌شود. تان و لوسد (۲۰۰۶) در مطالعه‌ای بر قصد، نگرش‌ها و باورهای دانش آموزان برای انتخاب رشته حسابداری می‌پردازند و نشان می‌دهند که والدین تأثیر بیشتری بر انتخاب رشته حسابداری دارند. با این وجود، دوستان تأثیری در انتخاب رشته حسابداری مطابق با تحقیقات کانگولسی و همکاران (۱۹۸۵) ندارند. هرمانسون و هرمانسون (۱۹۹۵) و مالگوری و همکاران (۲۰۰۵) در مطالعات خود به این نتیجه رسیدند که دوستان، والدین و معلمان دوره دبیرستان نفوذ کمتری در انتخاب رشته تحصیلی دانش آموزان دارند.

تحقیقات انجام شده بوسیله آلبرت و ساک (۲۰۰۰) پیشنهاد می‌کند که استادان دانشگاه تصمیم‌گیری دانش آموزان را برای انتخاب رشته حسابداری تحت تأثیر قرار می‌دهند. همچنین، مطالعات انجام گرفته بوسیله گریگر و اوگیبی (۲۰۰۰) نشان می‌دهند که مهم‌ترین اثر در ایجاد علاقه میان دانش آموزان، اساتید دانشکده حسابداری و شیوه آموزشی آن‌ها است. این به آن معنا است که دانشکده حسابداری از جمله رئیس و استادان دانشکده نقش مهمی دارند که ممکن است افراد جوان و با استعداد را برای دنبال کردن حرفه حسابداری تحت تأثیر قرار دهد.

رابایح (۲۰۱۶) در یک بررسی از دانشگاه امارات نشان داد که عواملی همچون منافع شخصی، شخصیت، چشم‌انداز شغلی، شهرت دانشگاه و رسانه تأثیر قابل توجهی بر انتخاب رشته دانشجویان ندارد. از سوی دیگر، یافته‌ها نشان داد که اعضای خانواده و همسالان بطور قابل ملاحظه‌ای انتخاب دانشجویان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. آلانزی و همکاران (۲۰۱۶) نشان دادند که فرصت‌های شغلی، اعتبار و علاقه تأثیر مهمی بر تصمیمات دانش‌آموزان در انتخاب رشته حسابداری دارد در حالیکه جنسیت و نوع تحصیلات مدرسه‌ای تأثیری بر انتخاب رشته حسابداری ندارد.

بر اساس مطالعات انجام شده، این مطالعه فرضیه اول را به شرح زیر مطرح می‌کند:

فرضیه اول: عامل راهنما بر تصمیمات انتخاب رشته حسابداری تأثیر دارد.

۲. عامل انتظارات از حرفه

از آنجایی که دانش‌آموزان یکبار تصمیم به انتخاب رشته می‌گیرند بنابراین، آن‌ها نیاز دارند تا درباره آینده خود از جمله مسیر حرفه و حقوق و دستمزدی که دریافت خواهد کرد، فکر کنند. بنابراین، تجزیه و تحلیل مطالعات قبلی بدون بررسی دقیق انتظارات از حرفه نمی‌تواند کامل باشد. یافته‌ها از مطالعات قبلی (نلسون و همکاران، ۲۰۰۲؛ تان و لاسواد، ۲۰۰۹؛ تانگ و سنگ، ۲۰۱۶) سازگار با انتظارات از حرفه و انتخاب رشته هستند. تحقیقات قبلی درآمد بالقوه بالا، در دسترس بودن شغل، حقوق و دستمزد اولیه خوب، امنیت شغلی، فرصت ترفیع و انعطاف‌پذیری در حرفه را به عنوان عوامل موثر بر انتخاب رشته حسابداری مورد مطالعه قرار دادند.

آیوانگ و ساندز (۱۹۹۷) در بررسی عوامل موثر بر انتخاب رشته دانش‌آموزان حسابداری گزارش می‌کند که دانش‌آموزان رشته حسابداری بطور شدیدی از طریق درآمدهای بالقوه و فرصت بازار کار، تحت تأثیر قرار می‌گیرند. تصمیمات دانش‌آموزان عمدتاً بوسیله درآمدهای بالقوه بالا، دسترسی به شغل یا فرصت‌های ارتقاء سریع شغلی، تحت تأثیر قرار می‌گیرد (اینمن و همکاران، ۱۹۹۷؛ آدامز و همکاران، ۱۹۹۴؛ لاو و سیمونز، ۱۹۹۷). علاوه بر این، تحقیق انجام شده بوسیله لاو و سیمونز (۱۹۹۷) نشان می‌دهد که درآمدهای آتی، مهمترین عامل اثرگذار بر انتخاب رشته حسابداری، مالی و مدیریت است. هارنووینساح (۲۰۱۷) در یک بررسی

دانشجویان را به دو دسته تقسیم کرد. دسته اول دانشجویانی بودند که می‌خواستند به عنوان حسابدار حرفه‌ای فعالیت کنند و دسته‌ای دیگر دانشجویانی بودند که تمایلی برای تبدیل شدن به یک حسابدار حرفه‌ای نداشتند. نتایج نشان داد که حرفه‌ای که دانشجویان بعد از فارغ التحصیل شدن انتخاب می‌کنند وابستگی شدیدی به درک و انتظارات از رشته و فرصت‌های موجود آمده دارد.

بسیاری از مطالعات نشان می‌دهند که رضایت شغلی به عنوان مهمترین دلیل، زمانی که تصمیم به انتخاب رشته گرفته می‌شود، تلقی می‌گردد. مائولیدین و همکاران (۲۰۰۰) بیان می‌کنند که تصمیمات دانش‌آموزان برای انتخاب هر رشته‌ای بستگی زیادی به عوامل مالی و اعتبار اجتماعی دارد. علاوه بر این، لاو و سیمونز (۱۹۹۷) نشان می‌دهند که فرصت کسب پول زیاد، انتخاب دانش‌آموزان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. بدین معنی که دانش‌آموزان به احتمال زیاد رشته‌ای را انتخاب می‌کنند که به آن‌ها اجازه می‌دهد تا درآمد بالایی را کسب کنند. پائولیلو و استس (۱۹۸۲) در مطالعه خود اشاره می‌کنند که دسترسی به شغل، مهمترین عامل در انتخاب رشته محسوب می‌شود. همچنین آن‌ها نشان می‌دهند که انتظارات از حرفه تصمیمات دانش‌آموزان در انتخاب رشته حسابداری را تحت تأثیر قرار می‌دهد. هاسیو و نووا (۲۰۱۶) در تحقیقی نشان دادند که افرادی که حرفه حسابداری را انتخاب می‌کنند بوسیله عواملی همچون خلاقیت، استقلال، محیط رقابتی پویا، امنیت شغلی، فرصت شغلی و دوستان و معلمان تحت تأثیر قرار می‌گیرند. در حالی که عواملی همچون کمک به جامعه و خانواده معیارهای مهمی نبودند. آن‌ها آرزو داشتند که خلاقیت و انعطاف‌پذیری بیشتری در محل کار داشته باشند و از امنیت شغلی بیشتری برخوردار باشند. بنابراین فرضیه دوم به شرح ذیل مطرح می‌شود:

فرضیه دوم: عامل انتظارات از حرفه بر تصمیمات انتخاب رشته حسابداری تأثیر دارد.

۳. عامل درک اولیه

دوره‌های اولیه حسابداری به عنوان مهمترین عامل موثر، به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا تصمیمات خود را بعد از مطالعه در رشته حسابداری اتخاذ نمایند. اینکه آیا دانش‌آموزان تمایل دارند تا حسابداری را به عنوان یک رشته انتخاب کنند یا اینکه از انتخاب رشته حسابداری دلسرد شوند تا حد زیادی بستگی به این دارد که درک آن‌ها در مورد دوره‌های آشنایی با حسابداری چگونه است. بنابراین، حائز اهمیت است که چارچوب دوره‌های آشنایی مقدماتی

برای دانشگاه‌هایی که می‌خواهند دانش‌آموزان حسابداری با استعداد و علاقه‌مند را جذب کنند، طراحی شود. سائمن و کروکر (۱۹۹۹) در مطالعات خود بر روی عوامل موثر بر انتخاب رشته حسابداری، پیشنهاد می‌کنند که دانش‌آموزانی که به احتمال زیاد رشته حسابداری را انتخاب می‌کنند باید درک بیشتری در مورد محتوای دروس حسابداری داشته باشند. این نتایج نشان می‌دهد که درک اولیه از حجم کار از دوره‌های مقدماتی آشنایی، دانش‌آموزان را در انتخاب رشته حسابداری دلسرد می‌کند. گریگر و اوگیبی (۲۰۰۰)؛ مائولیدین و همکاران (۲۰۰۰)؛ پائولیلو و استس (۱۹۸۲) در مطالعات خود بر درک دانش‌آموزان از دوره‌های آشنایی مقدماتی و رابطه آن با انتخاب رشته حسابداری تمرکز کردند. یافته‌های آن‌ها نشان می‌دهد که دوره آشنایی مقدماتی حسابداری تأثیر قوی‌تری بر درک دانش‌آموزان دارد و عوامل بعدی تعیین انتخاب رشته دانش‌آموزان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. استیک و همکاران (۱۹۹۷) و آدامز و همکاران (۱۹۹۴) آشکار می‌کنند که عملکرد دوره‌های مقدماتی عامل موثری نیست. تصمیمات دانش‌آموزان برای انتخاب رشته، بستگی به عملکرد آن‌ها در دوره‌های مقدماتی ندارد.

علاوه بر این، مطالعات متعددی برای تعیین ارتباط بین حرفه حسابداری و انتخاب رشته حسابداری انجام گرفته است. مطالعات قبلی، گزارش می‌کنند که عامل اصلی ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان نسبت به رشته حسابداری درک آن‌ها از حرفه حسابداری است. تان و لاو سد (۲۰۰۶) نشان می‌دهند که درک از حرفه حسابداری نقش حیاتی در تصمیم‌گیری دانش‌آموزان ایفا می‌کند. درک مثبت از حرفه حسابداری احتمال انتخاب رشته حسابداری را افزایش می‌دهد. با این حال، درک منفی از حرفه حسابداری موجب عدم انتخاب رشته حسابداری خواهد شد.

ساگهارا و همکاران (۲۰۰۸) توضیح دادند که چالش تبدیل شدن به یک عضو حرفه‌ای، دانش‌آموزان را از رشته حسابداری دلسرد می‌کند. بنابراین، دانش‌آموزان رشته‌های دیگری را به رشته حسابداری ترجیح می‌دهند به این دلیل که آن‌ها درک منفی از تبدیل شدن به عضو حرفه حسابداری دارند. آنیس و هانافی (۲۰۱۵) عوامل موثر بر انتخاب رشته حسابداری در دانشگاه‌های مصر را مورد بررسی قرار دادند. آن‌ها از شش عامل درک از حرفه، مهارت‌های شخصی، مرجع مهم، درک آموزش حسابداری، دوره‌های مقدماتی آموزشی و جنسیت پرداختند. نتایج نشان داد که تنها عوامل درک از حرفه حسابداری، مهارت‌های

شخصی و مرجع مهم عوامل اساسی هستند در حالی که درک از دوره‌های مقدماتی و جنسیت عوامل ضعیفی در پیش‌بینی انتخاب رشته دانشجویان حسابداری محسوب می‌شود. بر اساس مطالعات قبلی فرضیه سوم به شرح ذیل تدوین می‌شود:

فرضیه سوم: عامل درک بر تصمیمات انتخاب رشته حسابداری تأثیر دارد.

۴. عامل ویژگی‌های شخصی

مطالعات قبلی تلاش کرده‌اند تا ارتباط بین ویژگی‌های شخصی فرد و انتخاب رشته در دانشگاه را تعیین کنند. اکثر محققان ارتباط مثبتی را بین ویژگی‌های شخصی و انتخاب رشته حسابداری برقرار کرده‌اند. مائولیدین و همکاران (۲۰۰۰)؛ آیوانگ و ساندز (۱۹۹۷) و آدامز و همکاران (۱۹۹۴) نشان دادند که علاقه شخصی عامل اصلی برای انتخاب رشته تحصیلی است. دانش‌آموزان هر رشته‌ای را که در کشان با سبک شخصیتی خود سازگار است، انتخاب می‌کنند (سائمن و کروکر، ۱۹۹۹؛ گال، ۱۹۸۶؛ ولک و کاتز، ۱۹۹۴). مالگوی و همکاران (۲۰۰۵) در مطالعه خود در زمینه انتخاب رشته دانشگاهی دانش‌آموزان نشان می‌دهند که موثرترین عامل در انتخاب رشته آن‌ها علاقه است و در مرحله بعد پیشرفت شغلی به عنوان عامل دوم در نظر گرفته می‌شود. برخی از محققان نگرش به ویژگی‌های شخصیتی و انتخاب رشته حسابداری را بررسی کرده‌اند. این نگرش‌ها شامل خلاقیت، برون‌گرایی، احساس و قضاوت شخصی می‌باشد. برای مثال، ولک و کاتز (۱۹۹۴) گزارش می‌کنند که در صد پائینی از دانش‌آموزان حسابداری خلاقیت کمتری در مقایسه با سایر رشته‌های کسب و کار دارند. لارنس و تیلور (۲۰۰۰) و ولک و نیکولائی (۱۹۹۷) به این نتیجه رسیدند که دانش‌آموزانی که رشته حسابداری را انتخاب می‌کنند افراد برون‌گرا، با احساس و یک شخصیت مثبتی بر قضاوت شخصی دارند. امر (۲۰۱۴) با بررسی عوامل موثر بر انتخاب رشته حسابداری در دانشگاه نیجریه نشان داد که آینده شغلی تأثیر قابل توجهی بر انتخاب دانشجویان دارد. علی و تینگی (۲۰۱۳) عوامل مرتبط با انتخاب رشته حسابداری را در دانشگاه‌های مالزی بررسی کردند. آن‌ها شاخص‌هایی همچون دستاوردهای گذشته، علاقه شخصی، فرصت شغلی، اعضای خانواده و همسالان و رسانه‌ها را بر تصمیم دانشجویان استفاده کردند. نتایج نشان داد که تنها چشم‌انداز شغلی عامل موثر بر تصمیم به انتخاب رشته حسابداری است.

بنابراین مطابق مطالعات قبلی فرضیه چهارم به شرح ذیل مطرح می‌شود:

فرضیه چهارم: عامل ویژگی‌های شخصی بر تصمیمات انتخاب رشته حسابداری تأثیر دارد.

روش شناسی

اطلاعات ارائه شده در این مقاله از طریق پرسشنامه جمع‌آوری شده است. پرسش نامه به دانشجویان حسابداری که در حال حاضر در شش دانشگاه مختلف در ایران مشغول هستند، ارسال شده است. این دانشگاه‌ها عبارتند از دانشگاه تهران، دانشگاه علامه طباطبایی، دانشگاه شهید بهشتی، دانشگاه شیراز، دانشگاه فردوسی مشهد و دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز. حجم کل نمونه شامل ۱۸۰ دانشجو در رشته حسابداری می‌باشد. پاسخ دهندگان بصورت تصادفی از کلاس‌های مختلف انتخاب شدند. میان تمام مشارکت کنندگان تعداد ۳۰ نفر از هر دانشگاه انتخاب شدند.

برای گردآوری داده‌ها از دو روش کتابخانه‌ای و پرسشنامه استفاده شد. در روش کتابخانه‌ای، اطلاعات سودمندی از طریق مطالعه و بررسی مقاله‌ها، کتاب‌ها، پایان نامه‌ها و مانند آن، که مرتبط با پژوهش باشد به دست آمد. با استفاده از یافته‌ها، پرسشنامه پژوهش در چهار بخش عامل راهنما (شامل ۶ سوال)، عامل انتظارات از حرفه (شامل ۹ سوال)، عامل درک (شامل ۸ سوال) و عامل ویژگی‌های شخصی (شامل ۶ سوال) تدوین شد (تانگ و سنگ، ۲۰۱۶). این سوالات در جدول ۲ قابل مشاهده است.

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار آماری SPSS 20 و MATLAB استفاده شده است. سه نوع مختلف از روش‌های آماری برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شده است. روش اول آماری تجزیه و تحلیل مولفه‌های اساسی (PCA) برای کاهش ویژگی‌ها می‌باشد (۳۲ ویژگی به چهار متغیر مستقل از طریق طیف پنج مقیاس لیکرت گروه بندی شده است). روش دوم، آزمون تی تک نمونه‌ای است که برای بررسی میزان تفاوت نظرات دانشجویان میان دانشگاه‌ها استفاده می‌شود. روش سوم، آزمون فریدمن می‌باشد و برای مقایسه میانگین رتبه‌بندی گروه‌های مختلف کاربرد دارد. روش چهارم، بر مبنای نظریه مجموعه فازی برای تعیین میانگین نمره عوامل موثر در انتخاب رشته دانشجویان حسابداری می‌باشد.

یافته‌های توصیفی

نگاره (۱) توزیع سنی و جنسی پاسخ دهندگان را نشان می‌دهد. نظرخواهی شامل ۷۸ نفر مرد، حدود ۴۳ درصد از کل دانشجویان مورد بررسی و ۱۰۲ زن یعنی حدود ۵۷ درصد از کل دانشجویان مورد بررسی را نشان می‌دهد.

نگاره (۱): توزیع جامعه آماری بین دانشگاه‌های ایران

جنسیت	سن				کل
	۱۹ سال و پایین	۲۰ تا ۲۲ سال	۲۳ تا ۲۵ سال	۲۶ سال و بالاتر	
مرد	۲	۲۱	۳۶	۱۹	۷۸
زن	۹	۲۵	۴۶	۲۲	۱۰۲
کل	۱۱	۴۶	۸۲	۴۱	۱۸۰

آزمون تجزیه و تحلیل مولفه‌های اساسی

تجزیه و تحلیل مولفه‌های اصلی (PCA) نوعی از تجزیه و تحلیل آماری است که تعداد کمتری از عوامل را به نام مولفه‌های اصلی از میان عوامل اولیه گزینش می‌کند، بطوری که تعدادی از اطلاعات کم اهمیت حذف می‌شود. در صورتی که فاکتور تست KMO مربوط به این روش کمتر از ۰/۵ باشد، داده‌ها برای تجزیه و تحلیل عوامل اصلی مناسب نخواهد بود و اگر مقدار آن بین ۰/۵ تا ۰/۶۹ باشد باید با احتیاط بیشتر به تجزیه و تحلیل عوامل پرداخت. اما در صورتی که مقدار آن بزرگتر از ۰/۷ باشد همبستگی‌های موجود در بین داده‌ها برای تجزیه و تحلیل مناسب خواهند بود.

با استفاده از این روش ترکیباتی از p متغیر اولیه x_1 و x_2 و ... و x_p برای ایجاد حداکثر p مولفه مستقل بصورت PC_1 و PC_2 و ... و PC_p ایجاد می‌شود. هر مولفه اصلی می‌تواند با دنباله ارائه شده در رابطه ۱ مشخص شود:

$$PC_1 = W_{11}x_1 + W_{12}x_2 + \dots + W_{1p}x_p$$

$$PC_2 = W_{21}x_1 + W_{22}x_2 + \dots + W_{2p}x_p$$

⋮

$$PC_p = W_{p1}x_1 + W_{p2}x_2 + \dots + W_{pp}x_p$$

که در آن PC_1 معرف مولفه مورد نظر، W_{11} ضریب مربوط به متغیرهای اولیه و X_1 نیز متغیر اولیه است. ضرایب W_{ij} طوری تخمین زده می شوند که اولین مولفه حداکثر واریانس داده‌ها را در نظر گرفته و دومین مولفه حداکثر واریانس در نظر گرفته نشده توسط اولین مولفه را پیش‌بینی کرده و این روند ادامه می‌یابد تا آخرین مولفه تمامی واریانس مورد را در برگیرد.

$$W_{i1}^2 + W_{i2}^2 + \dots + W_{ip}^2 = 1 \quad i = 1 \dots$$

$$W_{i1}W_{i1} + W_{i2}W_{i2} + \dots + W_{ip}W_{ip} = 0 \quad \text{for all } i \neq j$$

در این پژوهش برای گردآوری داده‌های مورد نیاز از پرسشنامه محقق ساخته استفاده و هر یک از مواد پرسشنامه به صورت یک مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای (۱= بدون تأثیر، بی اهمیت، کاملاً مخالف تا ۵= کاملاً با تأثیر، کاملاً با اهمیت، کاملاً موافق) طراحی شد. روایی محتوایی پرسشنامه توسط متخصصان و روایی سازه آن از طریق تحلیل عاملی اکتشافی بررسی شد. نتایج بدست آمده از تحلیل عاملی اکتشافی به روش مؤلفه‌های اصلی و با انجام دادن چرخش متعامد واریماکس حاصل داده‌های یک نمونه ۱۸۰ نفری از دانشجویان، قبل از اجرای نهایی پرسشنامه (مطالعه مقدماتی) نشان داد که با انتخاب ۳۲ گویه، ۴ سازه قابل استخراج است، به طوری که مقدار آزمون KMO ۰/۸۳ است که نشان دهنده دقت بسیار بالای نمونه‌گیری است. همچنین مقدار شاخص بارتلت نیز ۳۸۵/۱۲ بدست آمد که دارای سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ بود و لذا، موید دیگری برای کفایت و قابلیت داده‌ها برای انجام دادن تحلیل عاملی و حاکی از همبستگی قابل قبول بین گویه‌های انتخاب شده است. مجذور ضرایب همبستگی چندگانه در همه معرف‌ها بالاتر از ۰/۵ بود. در نگاره (۲) نتایج تحلیل عاملی به تفصیل نشان داده شده است. همانطور که در نگاره مشخص است، ساختار عاملی به دست آمده شفاف و عامل‌ها از هم تفکیک شده و به استقلال رسیده‌اند. عامل‌ها در این ساختار دارای سوالات یا معرف‌های خاص خود هستند. در آخرین ستون میزان اشتراک آمده است. میزان اشتراک بیانگر میزان واریانسی از متغیرهاست که توسط عوامل نهایی تبیین می‌شود و نشان دهنده آن است که یک متغیر تا چه اندازه با متغیرهای دیگر اشتراک دارد. بجز سؤال ۲۴ همه سوالات دارای میزان اشتراک بالای ۰/۶ هستند. مقادیر ویژه و درصد واریانس نیز در دو ردیف آخر ارائه شده‌اند. مقادیر ویژه هر عامل بیانگر نسبتی از واریانس کل متغیرهاست که توسط آن عامل تبیین می‌شود. درصد واریانس نیز میزان واریانسی است که توسط هر یک از عامل‌ها تبیین شده

است. بدیهی است عامل‌های قبلی نسبت به عامل‌های بعدی واریانس بیشتری را تبیین می‌کنند. در مجموع ۷۲/۴۱ درصد از واریانس کل توسط چهار عامل استخراج شده تبیین می‌شوند. بنابراین، پرسشنامه محقق ساخته عوامل مؤثر بر انتخاب رشته به استخراج چهار عامل و حفظ ۳۲ سؤال ختم می‌شود. پایایی پرسشنامه پس از حذف سؤالات معیوب برای کل پرسشنامه و هر یک از مؤلفه‌های عوامل راهنما، عوامل انتظارات از حرفه، عامل درک و عامل ویژگی‌های شخصی به ترتیب ۰/۸۶۳، ۰/۷۶۹، ۰/۸۶۳، ۰/۸۸۱ بدست آمد.

تکانه (۲): ساختار عاملی پرسشنامه محقق ساخته عوامل مؤثر بر انتخاب رشته حسابداری

اشتراک	عامل‌های استخراج شده بعد از چرخش				گویه‌ها
	عامل ویژگی‌های شخصی	عامل درک	عامل انتظارات از حرفه	عامل راهنما	
۰/۷۰۱				۰/۷۴۲	۱. همسالان (دوستان و آشنایان)
۰/۷۸۳				۰/۸۸۶	۲. اعضای خانواده
۰/۶۰۵				۰/۶۸۲	۳. افراد جامعه
۰/۷۶۲				۰/۸۲۶	۴. افراد مشغول به کار در این رشته
۰/۶۱۰				۰/۶۷۵	۵. معلم دوره دبیرستان
۰/۷۱۴				۰/۸۷۵	۶. اساتید دانشگاه
۰/۸۱۳				۰/۸۵۲	۷. سیاست‌های دولت در بازار
۰/۶۲۸				۰/۷۵۸	۸. اعضای تدوین کننده مقررات
۰/۷۱۶				۰/۷۷۴	۹. اعضای حرفه
عامل انتظارات از حرفه					
۰/۹۸۵			۰/۹۹۳		۱۰. درآمد بالقوه بالا
۰/۸۲۱			۰/۸۷۹		۱۱. در دسترس بودن شغل
۰/۸۱۷			۰/۸۸۶		۱۲. حقوق و دستمزد اولیه خوب
۰/۶۸۲			۰/۷۳۴		۱۳. امنیت شغلی
۰/۷۶۵			۰/۸۵۹		۱۴. انعطاف پذیری در انتخاب گزینه‌های شغلی
۰/۸۲۰			۰/۸۶۷		۱۵. فرصت برای یادگیری بیشتر از حرفه
۰/۷۴۶			۰/۸۳۶		۱۶. اعتبار اجتماعی بالاتر حرفه
۰/۶۸۸			۰/۷۳۱		۱۷. محیط کاری خوب
۰/۷۲۵			۰/۸۴۱		۱۸. فرصت ترفیع و ارتقاء
عامل درک					
۰/۶۵۸		۰/۸۸۶			۱۹. من این رشته را انتخاب کردم چون می‌خواستم عضوی از این حرفه باشم

اشتراک	عامل های استخراج شده بعد از چرخش				گویه ها
	عامل ویژگی های شخصی	عامل درک	عامل انتظارات از حرفه	عامل راهنما	
۰/۷۲۲		۰/۸۰۵			۲۰. عضو این حرفه بودن چالش برنگیز است
۰/۷۷۶		۰/۸۳۴			۲۱. هنگامی که من تبدیل به یک عضو این حرفه می شوم احساس می کنم، فرد معتبری هستم
۰/۷۶۹		۰/۸۲۶			۲۲. من بوسیله گرایش های رشته تحصیلی به هنگام تصمیم گیری درباره انتخاب رشته تحت تأثیر قرار گرفته ام
۰/۷۵۵		۰/۸۷۳			۲۳. وظایف سنگین درک شده از دوره های مقدماتی رشته تصمیم من را برای انتخاب رشته تحت تأثیر قرار داده است
۰/۵۸۶		۰/۶۷۹			۲۴. اساتید دوره های مقدماتی تصمیم من برای انتخاب رشته را تحت تأثیر قرار داده اند
۰/۶۰۵		۰/۶۸۲			۲۵. عملکرد من در دوره های مقدماتی تصمیم من را برای انتخاب رشته تحت تأثیر قرار داده است
۰/۶۸۵		۰/۷۴۵			۲۶. برنامه های آموزشی رشته فعلی تصمیم من را برای انتخاب رشته تحت تأثیر قرار داده است
عامل ویژگی های شخصی					
۰/۷۲۰	۰/۷۷۹				۲۷. من رشته حسابداری را انتخاب کردم به این خاطر که زمانی که در دبیرستان مشغول به تحصیل بودم به ریاضیات علاقه داشتم
۰/۸۳۲	۰/۸۹۱				۲۸. من این رشته را انتخاب کردم به این دلیل که علاقه مند به این رشته بودم
۰/۸۲۶	۰/۸۶۰				۲۹. رشته فعلی من دومین رشته جایگزین من بود
۰/۷۱۶	۰/۷۸۶				۳۰. من دوست دارم با تعداد، صحت و دقت کار کنم
۰/۸۶۳	۰/۹۰۶				۳۱. من این رشته را انتخاب کردم به این خاطر که تحصیل در این رشته آسان است
۰/۷۱۱	۰/۷۷۰				۳۲. من این رشته را انتخاب کردم به این خاطر که به سیستم های مالی سازمان علاقه مند هستم
	۲/۱۸۶	۲/۳۷۶	۲/۵۸۸	۳/۱۸۲	مقادیر ویژه
	۶/۷۷	۱۵/۵۳	۲۰/۳۴	۲۹/۷۶	درصد واریانس
	۰/۸۸۱	۰/۸۶۳	۰/۷۶۹	۰/۸۶۳	آلفای کرونباخ

داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی (فراوانی و میانگین رتبه‌ها) و آمار استنباطی (آزمون آماری t تک نمونه‌ای، فریدمن و مجموعه اعداد فازی مثلثی) توسط نرم افزار آماری SPSS ۲۰ و MATLAB تحلیل شدند.

یافته‌های استنباطی

سؤال اصلی: عوامل راهنما، انتظارات از حرفه، درک و ویژگی‌های شخصی به چه اندازه در انتخاب رشته تحصیلی دانشجویان حسابداری مؤثر بوده است؟

برای بررسی این سؤال از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شد. همانطور که در نگاره (۳) مشاهده می‌شود، تعداد اعضای نمونه، میانگین داده‌ها و انحراف معیار داده‌ها و همچنین سطح معناداری و مقدار تی ذکر شده است. از آنجا که سطح معناداری آزمون تی برای عوامل راهنما، انتظارات از حرفه و ویژگی‌های شخصی کمتر از ۵ درصد است پس نتیجه می‌گیریم که تفاوت میانگین با مقدار ثابت عدد ۳ معنادار است. با بررسی مقدار میانگین‌های به دست آمده از تحلیل داده‌های حاصل از پاسخ دانشجویان می‌توان نتیجه گرفت که از دیدگاه دانشجویان حسابداری، عامل راهنما (۳/۲۴) و انتظارات از حرفه (۳/۸۶) بالاتر از حد متوسط و عامل درک (۲/۷۵) و ویژگی‌های شخصی (۲/۸۶) کمتر از حد متوسط در انتخاب رشته حسابداری دانشجویان تأثیر داشته است.

همچنین، برای بررسی میزان تأثیر هر یک از عوامل به ترتیب اولویت از آزمون آماری فریدمن استفاده شد. این آزمون برای مقایسه میانگین رتبه‌های چند گروه وابسته یا یک گروه که چندین اندازه‌گیری انجام شده باشد، به کار می‌رود. در این خصوص نیز چندین اندازه‌گیری (عامل‌ها) در یک گروه (دانشجویان حسابداری) وجود دارد، پس استفاده از این آزمون قابل قبول است.

نتایج تحلیل آزمون فریدمن در نگاره (۴) نشان داد بین عوامل مؤثر بر انتخاب رشته تحصیلی در بین دانشجویان حسابداری تفاوت معناداری در سطح اطمینان ۰.۹۵ وجود دارد. با توجه به میانگین رتبه‌ها، بالاترین عامل تأثیرگذار مربوط به عامل انتظارات از حرفه (۴/۸۶) است و پس از آن به ترتیب عامل راهنما (۳/۳۷)، ویژگی‌های حرفه (۲/۸۸) و پایین‌ترین عامل مربوط به عامل درک (۱/۷۰) است.

نگاره (۳): تی تک نمونه ای برای بررسی میزان تأثیر عوامل مؤثر بر انتخاب رشته تحصیلی دانشجویان حسابداری

Sig	T	DF	SD	M	N	عامل‌ها
۰/۰۰۰	۶/۳۶	۱۷۹	۰/۳۶	۳/۲۴	۱۸۰	راهنما
۰/۰۰۰	۹/۳۴	۱۷۹	۰/۴۸	۳/۸۶	۱۸۰	انتظارات از حرفه
۰/۰۰۰	۳/۸۳	۱۷۹	۰/۴۳	۲/۷۵	۱۸۰	درک
۰/۰۰۰	۸/۶۲	۱۷۹	۰/۶۳	۲/۸۶	۱۸۰	ویژگی‌های شخصی

نگاره (۴): آزمون فریدمن برای بررسی میزان تأثیر عوامل بر انتخاب رشته تحصیلی دانشجویان

P	Chi-Square	df	N	میانگین رتبه‌ها	عامل‌ها
P < ۰/۵۵	۶۵۲/۲۴	۳	۱۸۰	۴/۸۶	انتظارات از حرفه
				۳/۳۷	راهنما
				۲/۸۸	ویژگی‌های شخصی
				۱/۷۰	درک

همچنین به منظور نتیجه‌گیری بهتر، برای رتبه‌بندی میانگین عامل‌های موثر بر انتخاب رشته حسابداری از مجموعه اعداد فازی نیز استفاده شده است. برای فازی‌سازی متغیرهای عامل راهنما، انتظارات از حرفه، درک و ویژگی‌های شخصی که در مرحله طراحی به عنوان ورودی‌های این مرحله انتخاب شدند، از یک طیف پنج گزینه‌ای با فاصله یکسان استفاده شده است. اعداد فازی معادل معیارهای اخیر در نگاره‌های (۵) و (۶) نشان داده شده است.

نگاره (۵): افزایش‌بندی متغیرهای کلامی و عدد فازی معادل هر متغیر کلامی

عدد فازی ($\alpha m \beta$)	عامل راهنما	عامل انتظارات از حرفه	عامل درک	عامل ویژگی‌های شخصی
(۰۰۰/۲۵)	بدون تأثیر	بی اهمیت	کاملاً مخالف	کاملاً مخالف
(۰۰/۲۵۰/۵)	تأثیر کم	کم اهمیت	مخالف	مخالف
(۰/۲۵۰/۵۰/۷۵)	بدون نظر	بدون نظر	بدون نظر	بدون نظر
(۰/۵۰/۷۵۱)	با تأثیر	با اهمیت	موافق	موافق
(۰/۷۵۱۱)	کاملاً با تأثیر	کاملاً با اهمیت	کاملاً موافق	کاملاً موافق

نگاره (۶): اعداد فازی معادل متغیرهای کلامی

عدد فازی	نمره عوامل موثر بر انتخاب رشته حسابداری
(۰۰۰/۲۵)	(بدون تأثیر، بی اهمیت، کاملاً مخالف)
(۰۰/۲۵۰/۵)	(تأثیر کم، کم اهمیت، مخالف)
(۰/۲۵۰/۵۰/۷۵)	(بدون نظر)
(۰/۵۰/۷۵۱)	(با تأثیر، با اهمیت، موافق)
(۰/۷۵۱۱)	(کاملاً با تأثیر، کاملاً با اهمیت، کاملاً موافق)

در این مرحله پس از توزیع و جمع‌آوری پرسشنامه، پاسخ‌های هر کدام از اعضای جامعه آماری به هر کدام از پرسش‌های پرسشنامه با استفاده از تابع مثلثی به عدد فازی تبدیل شده‌اند. سپس میانگین فازی (مثلثی) برای هر پاسخنامه محاسبه شده است. این میانگین، نشان دهنده نظر هر یک نفر از اعضای جامعه آماری به یک پرسش نامه است. در نهایت میانگین نظرات ۱۸۰ نفر از اعضای جامعه آماری در خصوص هر معیار محاسبه شده است. بدین ترتیب، برای هر معیار، عددی که نشان دهنده نظرات ۱۸۰ نفر است، بدست آمده است. میانگین بدست آمده فازی است، بنابراین باید فازی زدائی شود. نگاره‌های (۷)، (۸)، (۹) و (۱۰) نتایج این محاسبات را نشان می‌دهد. یافته‌ها نشان داد که میانگین فازی زدایی برای عوامل راهنما ۰/۵۳۹، عامل انتظارات از حرفه ۰/۵۷۰، عامل درک ۰/۵۰۲ و عامل ویژگی‌های شخصی ۰/۵۲۷ است. بنابراین می‌توان بیان کرد که عوامل انتظارات از حرفه مهمترین عامل انتخاب رشته دانشجویان حسابداری و سپس به ترتیب عامل راهنما، عامل ویژگی‌های شخصی معیارهای بعدی انتخاب رشته دانشجویان حسابداری را شکل می‌دهند و کم اهمیت‌ترین عامل در تأثیرگذاری بر انتخاب رشته دانشجویان حسابداری، عامل درک می‌باشد.

۷. میانگین نمره محاسبه شده برای تأثیرگذاری در تصمیمات افراد در انتخاب رشته حسابداری										
شماره فرد	گروه									
	همسالان (دوستان و آشنایان)	اعضای خانواده	افراد جامعه	افراد مشغول به کار در این رشته	معلمین دبیرستان	اساتید دانشگاه	سیاست‌های دولت در بازار	تبدیل‌کننده مقررات	اعضای حرفه	میانگین فازی
۱	(۰/۵۰/۷۵۱)	(۰/۵۰/۷۵۱)	(۰۰۰/۲۵)	(۰/۵۰/۷۵۱)	(۰۰/۲۵/۵)	(۰/۲۵/۵۰/۷۵)	(۰۰/۲۵/۵)	(۰/۲۵/۵۰/۷۵)	(۰/۲۵/۵۰/۷۵)	(۰/۲۵/۴۷/۰/۷۲)
۲	(۰/۵۰/۷۵۱)	(۰/۷۵۱)	(۰۰۰/۲۵)	(۰/۵۰/۷۵۱)	(۰/۲۵/۵۰/۷۵)	(۰۰/۲۵/۵)	(۰/۵۰/۷۵۱)	(۰۰۰/۲۵)	(۰/۵۰/۷۵۱)	(۰/۳۳۰/۵۳۰/۷۵)
۳	(۰۰/۲۵/۵)	(۰۰/۲۵/۵)	(۰۰/۲۵/۵)	(۰/۵۰/۷۵۱)	(۰۰۰/۲۵)	(۰/۵۰/۷۵۱)	(۰/۷۵۱)	(۰۰۰/۲۵)	(۰/۵۰/۷۵۱)	(۰/۶۷۰/۴۴۰/۶۷)
.
.
۱۷۹	(۰۰/۲۵/۵)	(۰۰/۲۵/۵)	(۰۰/۲۵/۵)	(۰/۵۰/۷۵۱)	(۰۰۰/۲۵)	(۰/۲۵/۵۰/۷۵)	(۰/۲۵/۵۰/۷۵)	(۰۰/۲۵/۵)	(۰/۵۰/۷۵۱)	(۰/۲۵/۳۶۰/۶۱)
۱۸۰	(۰/۷۵۱)	(۰/۷۵۱)	(۰/۵۰/۷۵)	(۰/۷۵۱)	(۰/۵۰/۷۵۱)	(۰/۵۰/۷۵۱)	(۰/۷۵۱)	(۰۰/۲۵/۵)	(۰۰/۲۵/۵)	(۰/۴۲۰/۷۲۰/۸۶)
میانگین میانگین‌ها										(۰/۳۶۷۰/۵۳۱۰/۷۱۸)
میانگین میانگین‌ها پس از فازی زدایی										۰/۵۲۹

۸. میانگین فازی و نمره محاسبه شده برای عوامل مهم در انتخاب رشته دانشجویان												
شماره فرد	گروه											
	درآمد بالقوه بالا	در دسترس بودن شغل	حقوق و دستمزد اولیه خوب	حقوق و دستمزد اولیه خوب	امنیت شغلی	انتخاب گزینه‌های شغلی	انطباق پذیری در انتخاب	فرصت برای یادگیری بیشتر از حرفه	اعتبار اجتماعی بالاتر حرفه	محیط کاری خوب	فرصت ترفیع و ارتقاء	میانگین فازی
۱	(۰/۵۰/۷۵۱)	(۰/۵۰/۷۵۱)	(۰/۷۵/۱)	(۰/۷۵/۱)	(۰/۲۵/۰/۵)	(۰/۲۵/۰/۵)	(۰/۲۵/۰/۵)	(۰/۲۵/۰/۵)	(۰/۲۵/۰/۵)	(۰/۲۵/۰/۵/۷۵)	(۰/۰/۲۵)	(۰/۲۲/۰/۴۴/۰/۶۷)
۲	(۰/۷۵/۱)	(۰/۷۵/۱)	(۰/۵۰/۷۵۱)	(۰/۵۰/۷۵۱)	(۰/۲۵/۰/۵/۷۵)	(۰/۲۵/۰/۵/۷۵)	(۰/۲۵/۰/۵/۷۵)	(۰/۲۵/۰/۵)	(۰/۷۵/۱)	(۰/۷۵/۱)	(۰/۷۵/۱)	(۰/۵۳/۰/۷۸/۰/۸۹)
۳	(۰/۷۵/۱)	(۰/۷۵/۱)	(۰/۲۵/۰/۵/۷۵)	(۰/۲۵/۰/۵/۷۵)	(۰/۵۰/۷۵۱)	(۰/۵۰/۷۵۱)	(۰/۲۵/۰/۵/۷۵)	(۰/۲۵/۰/۵/۷۵)	(۰/۵۰/۷۵۱)	(۰/۵۰/۷۵۱)	(۰/۵۰/۷۵۱)	(۰/۵۳/۰/۷۸/۰/۸۹)
.
.
.
۱۷۹	(۰/۷۵/۱)	(۰/۲۵/۰/۵)	(۰/۵۰/۷۵۱)	(۰/۵۰/۷۵۱)	(۰/۲۵/۰/۵/۷۵)	(۰/۲۵/۰/۵)	(۰/۲۵/۰/۵)	(۰/۲۵/۰/۵)	(۰/۲۵/۰/۵/۷۵)	(۰/۲۵/۰/۵/۷۵)	(۰/۵۰/۷۵۱)	(۰/۳۱/۰/۵۰/۰/۷۹)
۱۸۰	(۰/۵۰/۷۵۱)	(۰/۲۵/۰/۵)	(۰/۵۰/۷۵۱)	(۰/۵۰/۷۵۱)	(۰/۲۵/۰/۵/۷۵)	(۰/۲۵/۰/۵/۷۵)	(۰/۲۵/۰/۵/۷۵)	(۰/۲۵/۰/۵)	(۰/۲۵/۰/۵)	(۰/۲۵/۰/۵/۷۵)	(۰/۲۵/۰/۵/۷۵)	(۰/۳۱/۰/۵۶/۰/۸۱)
میانگین میانگین‌ها												
میانگین میانگین‌ها پس از فازی زدایی												
۰/۵۷۰												

شماره فرد	میانگین فازی و نمره محاسبه شده برای سطح توافق دانشجوین در انتخاب رشته حسابداری (عامل درک) (۹ میانگین فازی و نمره محاسبه شده برای سطح توافق دانشجوین در انتخاب رشته حسابداری (عامل درک))										میانگین فازی									
	میانگین فازی	میانگین فازی	میانگین فازی	میانگین فازی	میانگین فازی	میانگین فازی	میانگین فازی	میانگین فازی	میانگین فازی	میانگین فازی										
۱	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵
۲	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵
۳	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵
۱۷۹	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵
۱۸۰	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵	۰/۲۵/۵
میانگین میانگین ها											۰/۲۵/۵									
میانگین میانگین ها پس از فازی زدایی											۰/۲۵/۵									

میانگین فازی و نمره محاسبه شده برای سطح توانمندی دانشجویان در انتخاب رشته حسابداری (عامل ویژگی‌های شخصی)						
شماره فرد	گویه					
	من رشته حسابداری را انتخاب کردم به این خاطر که زمانی که در دبیرستان مشغول به تحصیل بودم به ریاضیات علاقه داشتم	من این رشته را انتخاب کردم به این دلیل که من خودم در شهر خردم تحصیل کردم	من این رشته را انتخاب کردم به این دلیل که من دوست دارم با تعداد، صحت و دقت کار کنم	من این رشته را انتخاب کردم به این خاطر که این حرفه با شخصیت من تناسب داشت	من این رشته را انتخاب کردم به این خاطر که به سیستم‌های مالی سازمان علاقه مند هستم	میانگین فازی
۱	(۰/۲۵/۰/۵)	(۰/۲۵/۰/۵)	(۰/۲۵/۰/۵)	(۰/۵/۰/۷۵)	(۰/۲۵/۰/۵)	(۰/۲۹/۰/۵۴/۰/۷۵)
۲	(۰/۲۵/۰/۵)	(۰/۲۵/۰/۵)	(۰/۲۵/۰/۵)	(۰/۵/۰/۷۵)	(۰/۲۵/۰/۵)	(۰/۲۵/۰/۴۶/۰/۶۷)
۳	(۰/۲۵/۰/۵)	(۰/۲۵/۰/۵)	(۰/۲۵/۰/۵)	(۰/۲۵/۰/۷۵)	(۰/۲۵/۰/۷۵)	(۰/۲۶/۰/۶۲/۰/۷۱)
.
.
۱۷۹	(۰/۲۵/۰/۵)	(۰/۲۵/۰/۵)	(۰/۲۵/۰/۵)	(۰/۲۵/۰/۷۵)	(۰/۲۵/۰/۷۵)	(۰/۲۵/۰/۵۴/۰/۷۹)
۱۸۰	(۰/۲۵/۰/۵)	(۰/۲۵/۰/۵)	(۰/۲۵/۰/۷۵)	(۰/۲۵/۰/۷۵)	(۰/۲۵/۰/۷۵)	(۰/۲۵/۰/۷۵/۰/۹۲)
میانگین میانگین ما						(۰/۳۳۳/۰/۵۹۱/۰/۷۶۴)
میانگین میانگین ما پس از فازی زدایی						۰/۵۲۷

نتیجه گیری و پیشنهادها

انتخاب رشته تحصیلی یکی از مهمترین تصمیم گیری های افراد برای ورود به دانشگاه است. برخی از نظریه پردازان معتقدند افراد در جهت گیری های خود در خصوص انتخاب رشته تحصیلی در دانشگاه از عوامل متعددی تأثیر می پذیرند. پژوهش حاضر به دلیل اهمیت موضوع با هدف بررسی عوامل مؤثر بر انتخاب رشته تحصیلی دانشجویان حسابداری شش دانشگاه تهران، علامه طباطبائی، شهید بهشتی، شیراز، فردوسی مشهد و دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز انجام شد. از هر دانشگاه ۳۰ نفر دانشجو از طریق الگوی تصادفی انتخاب گردید. ابتدا از روش آزمون تجزیه و تحلیل مولفه های اساسی، صحت گویه های مطرح شده بررسی شد و در نهایت ۳۲ سوال برای دستیابی به اهداف پژوهش استفاده گردید. همچنین از سه روش آزمون تی تک نمونه ای، آزمون فریدمن و مجموعه اعداد فازی برای آزمون فرضیه های پژوهش استفاده شد. با بررسی نتایج بدست آمده از تحلیل داده های حاصل از پاسخ های دانشجویان با استفاده از آزمون تی تک نمونه ای مشخص شد که از دیدگاه دانشجویان حسابداری، عامل راهنما (۳/۲۴) و انتظارات از حرفه (۳/۸۶) بالاتر از حد متوسط و عامل درک (۲/۷۵) و ویژگی های شخصی (۲/۸۶) کمتر از حد متوسط در انتخاب رشته حسابداری دانشجویان تأثیر داشته است.

همچنین نتایج آزمون فریدمن و مجموعه مثلثات فازی نشان داد که به ترتیب عامل انتظارات از حرفه و عامل راهنما بیشترین نقش را در انتخاب رشته حسابداری داشته اند و بعد از ویژگی های شخصی، عامل درک کمترین تأثیر را در انتخاب رشته دانشجویان داشته است. این نتایج نشان می دهد دانشجویانی که رشته حسابداری را انتخاب می کنند تأکید بیشتری بر عامل های مرتبط با بازار مانند درآمدهای بالقوه بالا، حقوق و دستمزد اولیه خوب، امنیت شغلی و انعطاف پذیری و... در انتخاب گزینه های شغلی دارند. نتایج سازگار با یافته های تانگ و سنگ (۲۰۱۶) است آن ها نشان دادند که بعد از عامل راهنما، عامل انتظارات از حرفه نقش تعیین کننده در انتخاب رشته حسابداری دارد. به نظر می رسد ویژگی های مالی و غیر مالی عامل پیشرو در انتخاب این رشته در دانشگاه های ایران است.

نتایج پژوهش پیشنهاد می کند که موسسات و نهادهای دانشگاهی باید توجه ویژه ای به توسعه خدمات حسابداری داشته باشند. زیرا به عقیده دانشجویان حسابداری عواملی مانند درآمد بالا،

امنیت شغلی و... تأثیر زیادی در انتخاب رشته حسابداری دارند. بنابراین باید طرح‌های بازاریابی ویژه‌ی در راستای جذب دانشجویان به این رشته توسعه یابد. همچنین پیشنهاد می‌شود مسئولان به مسئله انتخاب رشته تحصیلی دانشجویان قبل از ورود به دانشگاه توجه جدی داشته باشند و عوامل مؤثر بر انتخاب رشته تحصیلی شناسایی و برخی از عواملی که بر انتخاب رشته دانشجویان تأثیر منفی دارند، کنترل شوند.

پی نوشت

- ۱ Theory of Reasoned Action ۲ Theory of Planned Behaviour

منابع

- عنایتی نوین فر، علی. درانی، کمال. کرمدوست، نوروزعلی. (۱۳۹۱). بررسی مقایسه‌ای عوامل مؤثر بر انتخاب رشته تحصیلی دانشجویان دانشکده‌های فنی و مهندسی و روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران، فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی: ۱۸ (۴). ۱۴۵-۱۶۶.
- Adams, S. , Pryor, L. , & Adams, S. (1994). Attraction and retention of high-aptitude students in accounting: an exploratory longitudinal study. *Issues in Accounting Education: 9 (1)* , 45-58.
- Ajzen, I. (1988). *Attitudes, Personality and Behaviour*. Chicago, IL, USA: The Dorsey Press.
- Alanezi, F. S. Alfraih, M. M. Haddad, A,E. (2016). Factors Influencing Students' Choice of Accounting as a Major: Further Evidence from Kuwait, *Global Review of Accounting and Financ: 7 (1)*. 165-177.
- Albrecht, W. , & Sack, R. (n. d.). Accounting Education: Charting the Course Through a Perilous Future.
- Ali, SH. S. Tinggi, M. (2013). Factors Influencing the Students' Choice of Accounting as a Major, *he IUP Journal of Accounting Research & Audit Practices: 3 (4)*. 25-42.
- Anis, A. Hanafi, R. (2015). Factors influencing students' choice of an accounting major in Egypt, *International Journal of Accounting, Auditing and Performance Evaluation: 11 (3-4)*. 52-78.
- Auyeung, P. , & Sands, J. (1997). Factors influencing accounting students' career choice: a cross cultural validation study. *Accounting Education: an International journal: 6 (1)* , 13-23.
- Cangelosi, J. , Condie, F. , & Luthy, D. (1985). The influence of introductory accounting courses on career choices. *Delta Pi Epsilon Journal: 27 (1)* , 60-68.
- Cohen, J. , & Hanno, D. (1993). An analysis of underlying constructs the choice of accounting as a major. *Issues in Accounting Education: (8)* , 219-238.

- Enayati Novinfar, A. Durrani, K. Karamdoost, N. A. , (2013). Comparative evaluation of effective factors in students' major selection at educational sciences and engineering colleges in university of Tehran, *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education: 18 (4)*. 145-167. (In Persian)
- Felton, S. , & Buhr, N. ,et. al. (1994). Factors influencing the business students' choice of a career in chartered accountancy, *Issues in Accounting Education: 9 (1)* , 131-141.
- Geiger, M. , & Ogilby, S. (2000). The first course in accounting: students' perceptions and their effect on the decision to major in accounting. *Journal of Accounting Education: 18 (2)* ,63-78.
- Gul, F. (1986). Adaption-innovation as a factor in Australian accounting undergraduates' subject interests and career preference. *Journal of Accounting Education: 4 (1)* , 203- 209.
- Gul, F. , Andrew, B. , Leong, S. , & Ismail, Z. (1989). Factors influencing choice of discipline of study-accountancy, engineering, law, and medicine. *Accounting and Finance: 29 (2)* ,93-101.
- Harnovinsah. (2017). Career Decision of Accounting Students and Its Influencing Factors: A Study of University Accounting Students in DKI Jakarta, Indonesia, *International Journal of Finance and Accounting: 6 (2)*. 59-65.
- Hermanson, D. , & Hermanson, R. (1995). Are America's top businesses students steering clear of accounting? *Ohio CPA Journal: , 54 (2)* ,26-30.
- Hsiao, H. Nova, S. P. (2016). Generational Approach to Factors Influencing Career Choice in Accounting, *Accounting and Finance Review: 27 (72)*. 393-407.
- Inman, B. , Wenzler , A. , & Wickert, P. (1989). Square pegs in round holes: are accounting students well-suited to today's accounting profession? *Issues in Accounting Education: 4 (1)* , 29-47.
- Lawrence, R. , & Taylor, L. (2000). Student personality type versus grading procedures in intermediate accounting course. *Journal of Education for Business: 76 (1)* ,28-35.
- Lowe, D. , & Simons, K. (1997). Factors influencing choice of business majors—some additional evidence: a research note. *Accounting Education: an international journal: 6 (1)* , 39-45.
- Malgwi, C. , Howe, M. , & Burnaby, P. (2005, June). Influence on students' choice of college major. *Journal of Education for Business: 80 (5)* ,275-289.
- Mauldin, s. , Crain, J. , & Mounce, P. (2000). The accounting principles instructor's influence on student's decision to major in accounting. *Journal of Education for Business :75 (3)* ;142-148.

- Nelson, I. , Venzryk, V. , Quirin, J. , & Allen, R. (2002). No, the sky is not falling: Evidence of accounting student characteristics at FSA schools, 1995-2000. *Issues in Accounting Education: 17 (3)*. 269-287.
- Paolillo, J. , & Estes, R. (1982). An empirical analysis of career choice factors among accountants, attorneys, engineers and Physicians. (L. Rosen, Ed.) *The Accounting Review, LVII: 57 (4)* , 785-793.
- Rababah. A. (2016). Factors Influencing the Students' Choice of Accounting as a Major: The Case of X University in United Arab Emirates, *International Business Research: 7 (10)*: 25-32.
- Saemann, G. , & Crooker, K. (1999). Student perceptions of the profession and its effect on decisions to major in accounting. *Journal of Accounting Education: 17 (1)* , 1-22.
- Stice, J. , Swain, M. , & Worsham, R. (1997). The effect of performance on the decision to major in accounting. *Journal of Education for Business: 73 (1)* , 54-69.
- Sugahara, S. , & Boland, G. (2009). The accounting profession as a career choice for tertiary business students in Japan-A factor analysis. *Accounting Education: an international journal: 18 (3)* , 255-272.
- Sugahara, S. , Boland, G. , & Cilloni, A. (2008). Factors influencing students' choice of an accounting major in Australia. *Accounting Education: an international journal: 17*, 37-54.
- Tan, L. M. , & Laswad, F. (2006). Students' Beliefs, Attitudes and Intentions to major in accounting. *Accounting Education: an international journal, : 15 (2)* , 167-187.
- Tan, L. M. , & Laswad, F. (2009). Understanding students' choice of academic major: a longitudinal analysis. *Accounting Education: an international journal: 18 (3)* , 233-253.
- Tan, L. M. , & Laswad, F. (2009). Understanding students' choice of academic major: a longitudinal analysis. *Accounting Education: an international journal: 18 (3)* , 233-253.
- Tang, L. CH. Seng, Ch. (2016). Factors influence students' choice of accounting major in Cambodian universities, *Asian Review of Accounting: 24 (2)* , 231-251.
- Umar. I. (2014). Factors Influencing Students' Career Choice in Accounting: The Case of Yobe State University, *Research Journal of Finance and Accounting: 5 (17)* , 59-62.
- Wolk, C. , & Cates, T. (1994). Problem-solving styles of accounting students: are expectation of innovation reasonable?. *Journal of Accounting Education: 12 (4)* , 269-281.
- Wolk, C. , & Nikolai, L. (1997). Personality types of accounting students and faculty: Comparison and implications. *Journal of Accounting Education: 15 (1)* , 1-17.

Accounting Major Choice in Iranian Universities

Younes² Badavar Nahandi¹, Vahid Taghizadeh Khanqah

Received : 2017/07/10

Approved: 2017/10/14

Abstract

Process of students' major choosing can be affected by several factors some of which are investigated by this study. The aim of this study is to investigate the factors influencing in choosing accounting major in Iranian universities. The research method is descriptive-survey and the sample consists of 180 accounting students selected from Tehran, AllamehTabataba'i, ShahidBeheshti, Shiraz, Ferdowsi Mashhad and Tabriz Islamic Azad Universities using the random sampling. To collect data, a questionnaire is designed with 32 items. Validity of contents and structure of the questionnaire is reviewed by experts and exploratory factor analysis, respectively. Reliability of tools is confirmed through Cronbach's alpha. Data are analyzed using principal components analysis, one-sample T-test, Friedman test and triangular fuzzy numbers. One sample t-test results show that the Guidance Factor (3. 24) and Career Expectation Factor (3. 86) have more than average effect and Perception (2. 75) and Personal Characteristics (2. 86) Factors have less than average effect on choosing accounting major. Also, results from Friedman test as well as triangular fuzzy numbers show that the Career Expectation Factor and Guidance Factor are the most important criteria for choosing accounting major, respectively. Thus, personal characteristics factor and perception factor place in the later ranks, respectively.

Keywords: Accounting Major, Guidance Factor, Career Expectation Factor, Perception Factor, Personal Characteristics Factor.

Jel clacification: M41

DOI: 10.22051/jera.2017.16129.1714

¹ Department of accounting, Tabriz branch, Islamic azad university, Tabriz, Iran, corresponding Author, (Yb_nahandi@yahoo.com)

² Department of accounting, Tabriz branch, Islamic azad university, Tabriz, Iran, (Vahid20t@yahoo.com)